

BILAG 4 - FRA

UDKAST 1993;
PSYKOLOGISK
LABORATORIUM,
KUA

KOMMENTAR:

MORTEN NISSEN

SOCIAL OG POLITISK MARGINALISERING

*"Isolation er deres våben
Solidaritet er vores styrke!
Kampen fortsætter"*

Graffiti fra forsiden af Forum for Kritisk Psykologi 6-7, 1990

"Terrorist-rede på Københavns Universitet...kun få hundrede meter fra Købmagergades Postkontor". Sådan lanceres studenterrådgivningen *Regnbuen* i *Ekstra Bladet* den 21.10 1993. *Regnbuen* beskrives som en hård kerne af Universitetet uvedkommende og fjendtlige ekstremister, som afkræver sine medlemmer troskab overfor begreberne "autonom" og "militant", arrangerer møder i sympati med RAF og IRA, og som holder Studenterhuset i et jerngreb.

Såvidt *Ekstra Bladet*, nåja; men det er ikke kun *Ekstra Bladet*, der er på spil. Det er efter en anmeldelse fra Rektor - og med deltagelse af Universitetets jurist i skudsikker vest - at politiet stormer Studenterhuset og finder jernrør og telefonkabler. Aktivister fra *Regnbuen* beklager i TV, at man ikke har skaffet sig af med køllerne, som enkeltpersoner anskaffede med bred accept i Studenterhuset til forsvar mod trusler om højreekstremistisk vold; men for sent. Rektor lukker uden varsel Studenterhuset, garanterer, at det ikke genåbner i hans embedsperiode, og farer hårdt ud mod misbruget af det Studenterhus, som skulle være et varmt og trygt sted for studerende, der kommer fra provinsen til det kolde København.

I lyset af den truende mediestorm er Rektors skud fra hoften måske forståeligt: Universitetet skal ikke slås i hartkorn med veritable terrorister, og en politisk afstandtagen fra de militante autonome følger sig logisk til et forsvar for Universitetets omdømme. I samme ånd har Studenterhusets bestyrelse - efter at have kritiseret Rektor for, trods aftaler, ikke at have forhåndsorienteret om sin aktion, og efter at have gjort opmærksom på, at Studenterhuset rummer meget andet end blot *Regnbuen* og faktisk har mange studerende medlemmer - bestemt sig for at tage afstand fra kaberne og slet ikke at have kendt noget til dem, og besluttet at suspendere *Regnbuen* sammen med *Studerende mod Racisme* og den højreekstremistiske grup-

Udkast 2 1993

pe *Yggdrasil* fra Studenterhuset. Også Studenterrådet ser nødig de udelukkede grupper holde deres møder i Krystalgade, og udsteder i medlemsbladet *Q* en fra et logisk synspunkt interessant blanco-check: "Der skal dog ikke herske tvivl om, at Redaktionen til fulde støtter alle tiltag imod grupper, der vedkender sig vold som politisk middel underordnet hvilke mål, de vil nå!"

En politisk kommentar til disse begivenheder kunne hæfte sig ved, at her skydes spurve med kanoner - eller måske snarere med et oversavet jagtgevær, som rammer alle, der står i nærheden. Åndet i nakken af en ivrig presse og i skyggen af den overhængende fare for et nyt 18. maj har der tilsyneladende ikke været tid til at undersøge, hvordan tingene nøjere hænger sammen. Men et skud i blinde er ikke nødvendigvis upræcist: Det sætter en bølge i gang, som til sidst rammer plet, og undervejs får alle andre ret i gæled. *Ekstra Bladet* skyder på Universitetet, Rektor på Studenterhuset, og Studenterhuset på *Regnbuen*. Med en nål i storetåen må man hellere amputere benet end dø af koldbrand; dog, hvis skinnebenet kapper foden af, kan det få lov at leve. Bølgen af eksklusioner standser først, og bliver først effektiv, når de "skyldige" er udpeget - de, der ikke kan rense og redde sig ved at ekskludere andre, og som derfor også har mest behov for straf.

Den besynderlige alliance mellem højrekræfter i Studenterhuset, *Ekstra Bladet* og Universitetets administration, der satte "sagen" i gang, kunne desuden nok være en universitetspolitisk debat værd. Vi er nok mange, der ikke helt har vænnet os til den alleryderste højrefløjs indtog som organiseret kraft i Universitetsmiljøet.

Jeg vil dog hverken betragte hele denne sag som primært et udtryk for vilkårene for den anti-fascistiske kamp - som *Regnbuen* ser ud til at gøre det - eller som et tilfældigt udtryk for mediernes magt. Det spørgsmål, jeg vil rejse, handler om marginalisering. "Marginalisering" i flerdobbelt betydning: Såvel socialt som politisk, både som betingelse og som handle måde, og på begge sider af grænsen mellem "os" og "dem".

En indfaldsvinkel kan være den almindelige reaktion hos besindige mennesker, der ikke som Rektor og Studenterhusets bestyrelse føler sig tvunget til at tage sagen *meget* alvorligt: Et træk på skulder og smilebånd. Man ser for sig en lille gruppe meget højtidelige studerende konspirere om ledelsen af den anti-imperialistiske kamp, og efter grundige teoretiske afklaringer træffe den smertefulde beslutning, at det kan blive nødvendigt at forsvare sig militært. Associationerne går snarere til *Scherfigs* "Idealister", end til *Sjöwall & Wahlöös* "Terrorister". Klassisk iscenesat med langhårede - ovenikøbet psykologi-studerende i rollerne som røvere og soldater.

Efter Blekingegade og 18. maj blandes komikken imidlertid hos mange med en nagende bekymring. Kan det tænkes, at de mennesker, som overlades til sandkassens verdensrevolution, alligevel kommer så langt ud, at det bliver rigtig farligt? Var *Regnbuen* faktisk en del af et netværk, der strækker sig via de "autonome" til de rigtige terrorister i Tyskland, Melle-

Social og politisk marginalisering

østen og Nordirland? Og kunne telefonkablerne, med et andet spil af tilfældigheder, være bragt i anvendelse? Er hele affæren endnu et indicie på, at flere voldelige konfrontationer er på vej?

Nu er der ingen grund til at bidrage til hysteriet - der i sig selv er en vigtig del af problemet. Regnbuefolkene er faktisk fredelige mennesker, som er meget langt fra at udgøre nogen trussel for nogens liv og lemmer. Men skal vi alligevel tage problemet alvorligt, er der umiddelbart to veje at gå.

a/ Den første repræsenterer *Ekstra Bladet* på linie med politiets og justitsministerens reaktion den 18. maj: Her må gribes håndfast ind, de politiske ekstremister mødes med skarpe politiske argumenter og den fornødne juridiske magt. Det er selve demokratiet, der står på spil. Den anden gjorde bl.a. SF sig til talsmand for efter den 18. maj: Bag ekstremismen ligger omfattende sociale problemer. Når der slås hårdt ned på de voldelige grupper, bekræftes de i deres sociale marginalisering, og politiet og de "autonome" gives lov til at hjælpe hinanden med en mere og mere ukontrollérbar optrapning af den voldelige spiral.

Denne sidste argumentation kan sammenlignes med en anden social-politisk debat, som aktuelt er fremme i medierne: Debatten om kontrolpolitikken overfor stofmisbrugerne. Et velunderbygget DR-Dokumentar-program sandsynliggjorde fornylig, at "krigen mod narkotikaen" - med politiet i en meget "autonom" ledende rolle - havde som hovedeffekt at styrke såvel de organiserede kriminelle som politiet selv, men med stofmisbrugerne som kanonføde. Konklusionen lå lige for: Afkriminalisering som nødvendig forudsætning for - med læger og psykologer - at tage fat på stofmisbrugernes sociale og psykiske problemer.

Σ: I denne debat fremstår det *Foucault'ske* kriminologi-kritiske perspektiv lidt tydeligere. Den traditionelle kriminologiske konstruktion af problemet, med kontrolpolitik og magtudøvelse som grundlag og udgangspunkt for en institutionel, psykologisk behandling af afvigerne, spiller fallit. En mere avanceret socialintegrativ strategi, nu helt på den psykologiske diskurs' præmisser, er parat til at tage over, med stofmisbrugernes psyko-medicinsk understøttede egenomsorg som organiserende princip. Efter mange års udvidelse af den psykologisk-medicinske diskurs (ambulatorier, metadonbehandling osv.) kan konfrontationen nu tages med den gamle kontrolpolitik's sidste krampetrækninger. 4

Sammenligningen har dog et svagt punkt: Kan vi finde holdepunkter for, at psykologistuderende i Studenterhuset er "socialt udstødte"? Er det ikke netop relativt privilegerede intellektuelle, borgerskabets børn, som derfor vanskeligt kan henholde sig til, at det "er samfundets skyld"? Det er som om, man her ganske vist tager problemet alvorligt, men ikke de implicerede. Spørger vi *Regnbuen* selv, vil vi næppe heller finde tilslutning til en sådan psyko-social "omklamring".

Udkast 2 1993

Og dog. Der er én side af hele denne sag, som næsten slet ikke har været omtalt i medierne: *Regnbuen* er uanset deltagernes politiske overbevisninger først og fremmest en *rådgivning*. Det er også via denne side, at forfatteren til denne kommentar føler anledning til samme. Jeg har igennem et par år haft løbende kontakt med rådgivningen *Regnbuen* som led i mine forskningsaktiviteter. Denne kontakt tog i sin første fase form af en diskussion, som umiddelbart forekommer paradoksalt for den, der gennem medierne har lært *Regnbuen* at kende som "terrorist-rede".

Diskussionen tog udgangspunkt i spørgsmålet om, hvorvidt *Regnbuen* handlede psykologfagligt uetisk ved som studerende at tilbyde psykologisk rådgivning uden at have tilknyttet kompetent supervision. Trods udtalt afstandtagen fra den traditionelle psykologi (incl. dens stands-etik) fremkaldte *Regnbuen* efter min opfattelse denne etiske problematik, i det omfang, de udformede en "rådgivning" på en måde, der hvad de væsentlige forhold angik svarede helt til en traditionel psykoterapeutisk praksis: Klienter møder individuelt frem med "psykologiske problemer", som afklares på behandlernes hjemmebane, med behandlernes begreber, og dermed organiseret i behandlernes konstruktion af "brugernes præmisser". Problemerkens individualisering og brugernes udlevering til rådgivernes omsorg sker ikke på trods af, men på grund af, at der arbejdes med "brugerens samfundsmæssige livssituation" og "på brugerens præmisser".

Regnbuen var umiddelbart tilbøjelige til at opfatte kritikken som et udtryk for det etablerede systems magtudøvelse overfor en oppositionel, alternativ rådgivning. Da jeg imidlertid *ikke* konkluderede mine overvejelser med at standse dialogen (for ikke selv at blive betragtet som medskyldig i uetisk fremfærd - m.a.o. efter den netop så klart demonstrerede "amputations-logik"), viste *Regnbuen* sig faktisk også villig til en dialog. Det viste sig, at versionen "autonom, alternativ rådgivning" - som min kritik primært rettede sig imod - kun var den ene side af sagen.

Et lidt nøjere blik på rådgiverne viste, at de langt fra uden videre blot kunne forstås som "behandlere", der mere eller mindre tilfældigt tænkte i særlige "revolutionære" baner. Der var snarere tale om mennesker, som i større eller mindre omfang levede i miljøer, der på én gang var socialt og politisk marginaliserede. De kendte i vidt omfang deres brugeres vanskeligheder med studenterlivet fra egen krop og sjæl, og flere personer "skiftede kasket" mellem "rådgiver" og "bruger". Via deres egne politiske aktiviteter var de i kontakt med politisk kontroversielle miljøer, hvorfra de også rekrutterede en del brugere. De var udmærket klare over, at problemerne i disse miljøer burde håndteres mere bredt og socialt, og i højere grad i miljøerne selv, end det ofte blev tilfældet når udgangspunktet var "psykologisk rådgivning".

På den baggrund kan *Regnbuens* selvforståelse som en "psykologisk rådgivning", der primært adskilte sig fra de traditionelle ved sin oppositio-

Social og politisk marginalisering

nelle tænkning og metode, ses som udtryk for, at de også selv opretholdt deres fælles identitet gennem en adskillelse af social og politisk marginalisering. Den ideologiske opposition skulle danne grundlag for et fællesskab, der på én gang ophævede deltageres personlige isolation og organiserede relationen til de samfundsmæssige udstødningsprocesser, som de fandt hos deres brugere; men med formen "alternativ rådgivning" skiltes de to sider fra hinanden, mellem "kæmpere" og "ofre".

Den sociale marginalisering blev altså vendt til en politisk autonomi, der også indebar en intern solidaritet, hvis styrke var direkte proportional med dens kollektive selv-marginalisering. Den autonome ideologi blev det prisme, hvorigennem psykosociale problemer kunne ses, og det kastede et forskelligt lys på rådgivernes og brugernes liv. Men prismet selv - den ideologiske konstituering af en praksis i mødet mellem brugeres og rådgiveres deltagelsespræmisser - kunne vanskeligt problematiseres.

Jeg kan hverken give nogen samlet analyse af Regnbuens udvikling eller levere en færdig løsning på deres eller vores problemer. Men kan der alligevel ud fra disse betragtninger tegnes en helt tredje måde at tage problemet alvorligt?

I første omgang kan vi erstatte eksklusionslogikken med dialog. Åbning for samarbejde betyder også åbning af handlemuligheder, ikke bare for dem - men også for os andre: At udstøde er at fortrænge. Her som i de fleste andre tilfælde, hvor mennesker udstødes, bærer de også på almene perspektiver. I mit tilfælde kunne Regnbuen oplyse mig om, hvordan samfundsmæssige forhold - herunder ikke mindst det psykosociale hjælpeapparat og psykologfaget - ser ud, når de betragtes som repressionsformer, og de kunne hjælpe mig med at forstå dynamikkerne i, hvordan en praksis kan konstitueres ideologisk som rådgivning. Det betød igen nogle for mig vigtige perspektiver på forståelsen af, hvordan "den kritiske psykologi" - på forskellig vis både mit og Regnbuens teoretiske udgangspunkt - kan opfattes og bruges forskelligt.

I forbifarten kan det bemærkes, at en forudsætning for en sådan dialog er, at "den marginaliserede gruppe" anerkendes som "kollektivt subjekt". Når det kritiske blik rettes mod, ikke blot ideologien, men også dens konstituering på marginaliseringens præmisser, må det ikke indebære, at gruppen opløses i sine enkeltindivider som dialogpartnere - det ville være og opfattes som et marginaliserende angreb på den. Netop en mere moderne, "psykologisk" undergravning. I stedet må udgangspunktet være et konkret samarbejde på grundlag af en gensidig anerkendelse.

Et konkret samarbejde forudsætter vilkår. Vores lille samarbejde forudsatte på min side - ikke en tendensielt marginaliserende liberalisme - men en politisk styrke i mit bagland bag en så bred fortolkning af mit projekt, at Regnbuen kunne være relevant. På Regnbuens side også en støtte i stu-

Udkast 2 1993

diemiljøet her til refleksion af deres betingelser bl.a. gennem afløsningsopgaver.

Vores "lille dialog" er måske ikke meget at byde på. Men man kan håbe, at en mere vægtige berøringsflader og samarbejdsforhold opstår nu, hvor trods alt også mange - studerende og andre - reagerer mod den måde, *Regnbuen* er blevet behandlet på.

Forholdet er heller ikke principielt forskelligt fra f.eks. aktuelle bestræbelser på at omlægge det sociale system i retning af anerkendelse af brugerne som subjekter, også i grupper. F.eks. Socialministeriets og Københavns Kommunes politiske og finansielle opbakning til det socialt og politisk marginaliserede *Sjakket*, som igen målrettet etablerer samarbejde med endnu mere - også politisk - marginaliserede ungdomsgrupper, bl.a. omkring Ungdomshuset. Eller tag *Christianias* nylige anerkendelse, med Forsvarsministeriet på sidelinien.

En ny tænkemåde baner sig vej; men den møder også modstand og manglende forståelse. Det er ikke altid let at forudsige, hvem der repræsenterer hvad. Den maccarthystiske panik, der i de regnfulde oktoberdage greb både høj og lav på Universitetet, viser, at bagstræberisk uforstandighed kan trives udmærket i akademiske miljøer.